

תנועת הקיבוץ הדתי

ט"ז סיון תשע"א, 18.6.2011

גיליון מס' 263

פרשת שלח

התורה מול התמורות

מאת הרב דוד ביגמן, קיבוץ מעלה גלבוע

"וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם: כי תבאו אל ארץ מושבתים אשר אני נתן לכם. ועשיתם אשה לה' עלה או זבח לפלא נדר או בנדבה או במעדיכם, לעשות ריח ניחח לה' מן הבקר או מן הצאן. והקריב המקריב קרבנו לה', מנחה סלת עשרון בלול ברבעית ההין שמן. ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העלה או לזבח, לכבש האחד..." (במדבר טו, א-ה)

החלק הארי של פרשת השבוע מוקדש לסיפור המרגלים. אך לאחר תיאור האירועים מוסיפה התורה כמה מצוות שונות, שלכאורה אינן נוגעות כלל לעניין המרגלים. כך מיד לאחר פרשת המעפילים מציינת התורה את הכניסה לארץ ומצווה לצרף לכל קורבן מִקְנֶה גם תוספת חקלאית מדגן, תירוש ויצהר, בהתאם לסוג הקורבן וגודלו. לאחר מכן התורה מזכירה שוב את הכניסה העתידית לארץ ומצווה להפריש מעיקר התוצרת החקלאית – הדגן, החלה: **"והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה': ראשית עריסותיכם תרימו תרומה..."** (יט'-כ). המשך הפרשה אף הוא תמוה במקצת ועניינו קרבנות חטאת ציבור ויחיד. המוטיב החוזר כאן הוא הדגש על מעמדו של הגר כשווה בין שווים, הן כפרט והן כחלק מכלל הציבור: **"ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה"** (במדבר טו, כו). על פניהם נראים עניינים אלו חדשים ושונים לגמרי, שאינם שייכים לעניין הפרשה הנוכחית, אך במבט נוסף מתגלה קשר משמעותי בין הפרשיות. המרגלים שיצאו במצוות משה לתור את הארץ היו נשיאי העדה, ונראה כי רק בהבנה מעמיקה של המניעים לחטאם נמצא דרך ליישוב הקושי הנ"ל.

תפקידם של הנשיאים ייחודי לתקופת המדבר; החברה במדבר חיה כשבט נודד, שירש את התנהלותו מאבותיו העבדים - הרועים ששכנו בארץ גושן. זיקה שורשית זו מודגשת בין היתר בהזכרת שמותם של נשיאי השבטים הלקוחים ברובם מעולמם של רועי צאן כדוגמת: גדי בן סוסי, עמיאל בן גמלי וכדומה. כל זמן שהחברה מתנהלת בנדודים, המסגרת השבטית היא המתאימה ביותר ומעמד הנשיאים בטוח. אך נראה כי הכניסה לארץ צפויה לגרור עימה שינוי מהפכני במבנה החברתי, שינוי שעלול לערער את יסודותיו של מוסד הנשיאות. בארץ תעבור החברה ממבנה שבטי, בו בכיר השבט הוא המנהיג, למבנה טריטוריאלי המוגדר לפי בתי אב, נחלות, ובעתיד גם ממלכות.

נראה כי הנשיאים חוששים באופן טבעי מן השינוי הצפוי להשפיע גם על מעמדם, ולכן הם הוציאו את דיבת הארץ רעה. דברים דומים אומר גם הזוהר, המצביע על הקשר שבין השינוי המעמדי הצפוי למעמד הנשיאות ובין חטאם (זוהר חלק ג' דף קנח ע"א).

מקריאה ראשונה בסיפור המרגלים נראה כי מגמתם למנוע את הכניסה לארץ, הצליחה לגרום לדחייה ניכרת. אך אם סמיכות פרשיית המצוות לחטא המרגלים מכוונת, תעלה אמירה ברורה כנגד עמדת הנשיאים. דרך פרשיית המצוות מחלחלת התורה את החיוב והחיוניות שבשינוי החברתי העתידי, ואת האפשרויות הטמונות בו. הכניסה לארץ תגרור אחריה מעבר מחברת רועים שבטית נודדת, לחברה חקלאית מיושבת. התורה מדגישה כי שינוי זה יתבטא לא רק ברמה האנושית, הפרטית והציבורית, כי אם גם ביחס אדם-אלהים.

העניין המרכזי אם כן, אינו מקור הזהות אלא תכלית הזהות. הרועה הנווד אינו חש קשר מיוחד לאדמה בה הוא חי, שכן לעת מצוא, יעבור אל מקום אחר. לעומתו, עובד האדמה קשור קשר שורשי לאדמתו, המצמיחה את לחמו ובה חרושים תלמי חייו. בחברה זו הנחלה היא מרכיב הזהות העיקרי, ולכן הגר, כאזרח, מחויב באותה מערכת מצוות. שוויון בין כל יושבי הארץ הוא מסר משמעותי לעם שעובר למבנה חברתי טריטוריאלי.

דרך פרשיות המנחה, הנסך והחלה ודרך פרשיות האזרח והגר אנו למדים על יחסה של התורה לתמורות חברתיות. היא רואה בשינוי אתגר להשגה אחרת, פתח למהלך חדש והתעלות ביחס האדם למעבר לו. אף שאנו רחוקים שנות דור מן המאבקים החברתיים המתגלים בפרשה, מתגלה כאן עקרון יסודי ביחס לשינויים החברתיים. התורה מבקרת את הנשיאים המעוניינים לשמר את המצב הקיים כמות שהוא. גם בימינו המבנה החברתי והדפוס הקיים אינם דבר מקודש. אין כל פסול בכך שהחברה משתנה, אפילו אם הדבר כרוך בשינוי סדרי החיים שכן לעתים קרובות השנוי פתוח אופציות חדשות לצמיחה.

דברים אלה אמורים גם לגבי הקהילה התורנית בימינו. פעמים אנו נוטים לקבע מוסכמות באורחות החיים שאינן בגדר הלכה צרופה, אלא בבחינת הרגל שנתקבע בדפוסי חיינו. כשמתעורר הרצון או הצורך בשינוי אנו נוטים לעיתים להתגונן מפניו ולדחות אותו- ולא תמיד מסיבות הלכתיות וענייניות. הקשבה למאווים היוצרים מציאות חדשה יכולה לרתום את השינוי לאפיקים ברוכים.

הרב דוד ביגמן, חבר קיבוץ מעלה גלבע, שימש כראש ישיבת השילוב בישיבת הקבוץ הדתי בעין צורים והיום ראש ישיבת מעלה גלבע. מלמד גמרא בשיטה מיוחדת הקשובה לכל הקולות הבוקעים מהספרות התלמודית לדורותיה. שימש ברבנות קהילתית במעלה גלבע ועוסק בפסיקת הלכה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il